İndirilme Tarihi
18.11.2026 14:50:31

FDB109 - Din Sosyolojisinin Tarihsel Gelişimi-I - Lisansüstü Eğitim Enstitüsü - LEE Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı

Genel Bilgiler

Dersin Amacı

Dersin temel amacı, din ile toplum arasındaki karşılıklı etkileşimi tarihsel ve teorik bir süreç içerisinde inceleyerek, din sosyolojisinin bağımsız bir disiplin olarak nasıl ortaya çıktığını ve geliştiğini kavratmaktır.

Dersin İçeriği

Din sosyolojisinin konusu, sınırları ve dini toplumsal bir olgu olarak nesnel inceleme yöntemleri ele alınır. Antik Çağ'dan Aydınlanma'ya, Sanayi Devrimi'nden modernizme din-toplum ilişkisinin tarihsel gelişimi incelenir. İbn Haldun'un asabiyet teorisi ve Farabi gibi bilginlerin toplumsal yapıda dine biçtiği roller değerlendirilir. Comte, Marx, Durkheim ve Weber'in dinin kaynağı, işlevi ve toplumsal değişimdeki etkisine dair teorileri analiz edilir. Disiplinin metodolojik temelleri açıklanarak çağdaş ve ampirik din sosyolojisi çalışmalarına zemin hazırlanır.

Dersin Kitabı / Malzemesi / Önerilen Kaynaklar

Öztürk, E. Din Sosyolojisi Tarihi. Ankara: Akademisyen Yayın Evi. 2021. Öztürk, E. Şahin, M. C. Din Sosyolojisinin Tarihsel Serüveni. Ankara: Kriter Yayınevi. 2024.

Planlanan Öğrenme Etkinlikleri ve Öğretme Yöntemleri

Derslerde anlatım, soru-cevap, tartışma ve örnek olay incelemesi yöntemleri kulanılır. Seçilen kaynak metinler öğrenciler tarafından okunur; öğretim elemanının açıklamaları, sunumları ve tahta çalışmalarıyla değerlendirilir. Temel kavramlar günlük yaşam ve eğitim uygulamalarından örneklerle açıklanır. Öğrenciler bireysel ve küçük grup çalışmalarıyla örnek olayları çözümler, görüşlerini gerekçelendirir ve sınıfla paylaşır. Ders sonunda kısa sorular ve özetleme etkinlikleriyle öğrenilenler gözden geçirilir.

Ders İçin Önerilen Diğer Hususlar

Öğrencilerin ders öncesinde ilgili kaynak bölümlerini ve paylaşılan ders notlarını okumaları, anlamadıkları kavramları ve sorularını belirleyerek derse hazırlıklı gelmeleri önerilir. Sınıf tartışmalarına ve örnek olay çalışmalarına katılmaları, öğrendikleri kavramları kendi eğitim deneyimleri ve öğretmenlik uygulamalarıyla ilişkilendirmeleri beklenir. Eğitimle ilgili güncel gelişmeleri takip etmeleri ve farklı görüşleri gerekçeleriyle değerlendirmeleri teşvik edilir.

Dersi Veren Öğretim Elemanı Yardımcıları

Dersi veren yardımcı öğretim elemanı yoktur.

Dersin Verilişi

Ders, yüz yüze yürütülür. Konular, kaynak metinlerin okunması, öğretim elemanının açıklamaları, sunumlar ve tahta çalışmalarıyla ele alınır. Öğrencilerin soru-cevap, tartışma ve örnek olay çözümlemeleriyle derse katılımı sağlanır.

Dersi Veren Öğretim Elemanları

Dr. Öğr. Üyesi Zefir Ademi

Ders Öğrenme Çıktıları

1. Din Sosyolojisinin tanımını, özgün inceleme konusunu ve sosyolojinin diğer alt disiplinleri ile din bilimleri arasındaki yerini ve ilişkisini açıklama.
2. Din-toplum ilişkisine dair düşünsel birikimi Antik Çağ, Orta Çağ ve Aydınlanma Dönemi'nden itibaren modern döneme kadar olan tarihsel seyri içinde analiz ederek değerlendirme.
3. İbn Haldun ve Farabi gibi İslam dünyasındaki düşünürlerin fikirleri analiz ederek mukayese etme.
4. Auguste Comte, Karl Marx, Émile Durkheim ve Max Weber'in dinin doğası, kaynağı ve işlevi hakkındaki yaklaşımlarını karşılaştırmalı olarak analiz etme.
5. Dini inanç, kurum ve pratikleri normatif (doğru-yanlış) değerlendirmelerden uzak durarak ampirik, nesnel ve sosyolojik bir perspektifle inceleme becerisine sahip olma.
6. Dinin toplumsal bütünleşme (düzen) ve toplumsal değişme üzerindeki ikili rolünü teorik çerçevede yorumlama.
7. Sanayi Devrimi, Fransız İhtilali ve sekülerleşme süreçlerinin dini hayat ve toplum yapısı üzerindeki ilk dönem etkilerini analiz ederek açıklama.

Haftalık İçerikler

Sıra	Teorik	Uygulama	Laboratuvar	Hazırlık Bilgileri	Öğretim Metodları
1	Sosyolojide Temel Kavramlar			Sosyolojide temel kavramlar; bireylerin toplumsallaşma süreciyle kültür, değer ve normları içselleştirerek belirli statü ve roller edindiği, toplumsal kurumlar aracılığıyla düzenlenen, ancak sapma ve hareketlilik dinamikleriyle sürekli değişen toplumsal yapıyı bilimsel olarak analiz etme.	Anlatım, Soru-Cevap, Tartışma, Örnek Olay.

Sıra	Teorik	Uygulama	Laboratuvar	Hazırlık Bilgileri	Öğretim Metodları
2	Dinin Sosyolojik Fonksiyonları			Dinin sosyolojik fonksiyonları; dinin birey ve toplum düzeyinde üstlendiği anlam dünyası inşa etme, toplumsal bütünleşme ve dayanışmayı sağlama, ahlaki norm ve değerleri meşrulaştırarak sosyal kontrol kurma, kriz dönemlerinde psikolojik/manevi destek sunma ve toplumsal değişime yön verme veya direnç gösterme.	Anlatım, Soru-Cevap, Tartışma, Örnek Olay.
3	Din Sosyolojisinin Tarihi			Din sosyolojisinin tarihi; dinsel olgunun August Comte, Émile Durkheim, Max Weber ve Karl Marx gibi klasik düşünürlerin teorik çerçeveleriyle modern toplumun rasyonelleşme ve sekülerleşme süreçleri bağlamında kuramsal bir disiplin haline gelmesinin evrimidir.	Anlatım, Soru-Cevap, Tartışma, Örnek Olay.
4	İslam Dünyasında Din Sosyolojisi			İslam dünyasında din sosyolojisi; modernleşme süreçleri ve toplumsal değişim dinamiklerinin İslam toplumlarındaki yansımalarının, yerli epistemolojik yaklaşımlar ve klasik İslam düşüncesi mirasından beslenen özgün teorik açılımlarla tahlil edilmesidir.	Anlatım, Soru-Cevap, Tartışma, Örnek Olay.
5	İbn Haldun			İbn Haldun; Mukaddime adlı eserinde geliştirdiği "Umran İlmi" ile toplumların kuruluş ve çöküş dinamiklerini asabiyet, bedevilik-hadarilik ve devletlerin döngüsel gelişimi üzerinden nedensellik ilkesiyle açıklayan sosyolojinin öncüsüdür.	Anlatım, Soru-Cevap, Tartışma, Örnek Olay.
6	Farabi			Fârâbî; El-Medînetü'l-Fâzıla adlı eserinde insanın doğası gereği toplumsal olduğunu vurgulayarak, erdemli toplum ve ideal devlet düzenini ortak akıl, adalet, iş bölümü ve erdemli yöneticilik ilkeleri üzerinden temellendiren siyaset ve toplum felsefesinin kurucu ismidir.	Anlatım, Soru-Cevap, Tartışma, Örnek Olay.
7	Ahmet Cevdet Paşa			Ahmet Cevdet Paşa; Mecelle ve Teâkib-i Vukuat gibi eserlerinde Osmanlı'nın son dönemindeki kurumsal çözülmeyi fıkıh, tarih ve toplumsal değişim dinamiklerini harmanlayarak analiz eden, İslam dünyasında modern sosyolojik düşüncenin ve sosyal tarihçiliğin öncülerinden biridir.	Anlatım, Soru-Cevap, Tartışma, Örnek Olay.
8	Vize Sınavı			Ara sınav.	Soru-Cevap
9	Vize Sınav Soruların Değerlendirilmesi / Kıta Avrupa'sında Din Sosyolojisi			Kıta Avrupa'sında din sosyolojisi; sekülarizasyon, rasyonelleşme ve kurumsal farklılaşma süreçlerinin dini inanç ve pratikler üzerindeki dönüştürücü etkilerini pozitivist, yorumsamacı ve fenomenolojik metodolojilerle inceleyen akademik gelenektir.	Anlatım, Soru-Cevap, Tartışma, Örnek Olay.
10	Auguste Comte			Auguste Comte; sosyolojinin isim babası olarak toplumsal gelişimi teolojik, metafizik ve pozitivist aşamalardan oluşan "Üç Hal Kanunu" ile açıklayan, dini ve ahlaki değerleri ise toplumsal düzenin ve dayanışmanın temel taşı olarak gören kurucu düşünürdür.	Anlatım, Soru-Cevap, Tartışma, Örnek Olay.
11	Emile Durkheim			Emile Durkheim; dini toplumsal dayanışmanın ve kolektif bilincin en güçlü simgesel ifadesi olarak tanımlayan ve Dini Hayatın İlkel Biçimleri eserinde dinin kaynağını toplumun kutsallaştırılmasında bulan işlevselci sosyolojinin kurucusudur.	Anlatım, Soru-Cevap, Tartışma, Örnek Olay.

Sıra	Teorik	Uygulama	Laboratuvar	Hazırlık Bilgileri	Öğretim Metodları
12	Karl Marx			Karl Marx; dini üretim ilişkileri ve sınıf çatışmalarının yarattığı yabancılaşmanın bir ürünü, aynı zamanda ezilen kitlelerin acılarını geçici olarak hafifleten "halkın afyonu" ve egemen sınıf ideolojisini meşrulaştıran ideolojik bir araç olarak gören çatışmacı yaklaşımın kurucusudur.	Anlatım, Soru-Cevap, Tartışma, Örnek Olay.
13	Vilfredo Pareto			Vilfredo Pareto; toplumsal eylemleri mantıksal olan ve olmayan şeklinde ayıran, insan davranışlarının temelinde "artıklar" (duygusal itkiler) ile "türevler" (bunları rasyonalize etme çabaları) olduğunu savunan ve elitlerin değişimi teorisiyle sosyolojide seçkinler teorisinin kurucularından biridir.	Anlatım, Soru-Cevap, Tartışma, Örnek Olay.
14	Ferdinand Tönies			Ferdinand Tönnies; modernleşme sürecini geleneksel, samimi ve duygusal bağlara dayanan "cemaat" (Gemeinschaft) yapılarıyla, akılcı, sözleşmesel ve bireysel ilişkilerin egemen olduğu "cemiyet" (Gesellschaft) biçimindeki ikilik üzerinden analiz eden Alman sosyolojisinin kurucu figürlerindendir.	Anlatım, Soru-Cevap, Tartışma, Örnek Olay.
15	Talcot Parsons			Talcott Parsons; toplumsal düzenin nasıl korunduğunu irdeleyen yapısal-işlevselcilik yaklaşımı çerçevesinde, eylemleri normatif beklentiler ve değerler sistemi içinde şekillenen "toplumsal eylem teorisini" geliştiren ve kurumların toplumun bütünlüğünü sağlama işlevini AGIL şemasıyla açıklayan 20. yüzyılın en etkili sosyologlarındandır.	Soru Cevap

İş Yükleri

Aktiviteler	Sayısı	Süresi (saat)
Soru-Yanıt	15	2,00
Vize	1	1,00
Probleme Dayalı Öğretim Modeli	15	3,00
Final	1	1,00
Tartışma	15	2,00
Ders Öncesi Bireysel Çalışma	15	1,00
Örnek Olay	5	1,00
Derse Katılım	15	3,00
Teorik Ders Anlatım	15	3,00

Değerlendirme

Aktiviteler	Ağırlığı (%)
Vize	40,00
Final	60,00

LEE Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı / Felsefe ve Din Bilimleri (YL) (Tezli) X Öğrenme Çıktısı İlişkisi

	P.Ç. 1	P.Ç. 2	P.Ç. 3	P.Ç. 4	P.Ç. 5	P.Ç. 6	P.Ç. 7	P.Ç. 8	P.Ç. 9	P.Ç. 10
Ö.Ç. 1	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Ö.Ç. 2	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Ö.Ç. 3	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
Ö.Ç. 4	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Ö.Ç. 5	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Ö.Ç. 6	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Ö.Ç. 7	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4

Tablo :

P.Ç. 1 : Felsefe ve din bilimleri alanındaki kuramları, kavramları ve güncel tartışmaları lisans düzeyini aşan bir derinlikte açıklar.

P.Ç. 2 : Felsefe ve din bilimlerinin alt alanları arasındaki ilişkileri disiplinlerarası bir bakışla değerlendirir.

P.Ç. 3 : Alanındaki klasik ve çağdaş metinleri eleştirel biçimde çözümler.

P.Ç. 4 : Alanına uygun araştırma yöntemlerini seçerek bilimsel bir araştırma tasarlar ve yürütür.

P.Ç. 5 : Bir tez çalışmasını bağımsız olarak planlar ve yürütür.

P.Ç. 6 : Alanındaki bilgiyi güncel kaynaklar ve veri tabanları aracılığıyla eleştirel olarak değerlendirir ve günceller.

P.Ç. 7 : Araştırma bulgularını sözlü ve yazılı olarak akademik yazım kurallarına uygun biçimde sunar.

P.Ç. 8 : Dinî ve felsefi konuları farklı inanç ve dünya görüşlerine sahip kişilerle nesnel ve saygılı bir dille tartışır.

P.Ç. 9 : Bilimsel araştırma ve yayın etiği ilkelerine uygun davranır.

P.Ç. 10 : Felsefe ve din bilimleri alanındaki bilgisini toplumsal sorunların ve din hizmetlerinin anlaşılmasında kullanır.

Ö.Ç. 1 : Din Sosyolojisinin tanımını, özgün inceleme konusunu ve sosyolojinin diğer alt disiplinleri ile din bilimleri arasındaki yerini ve ilişkisini açıklama.

Ö.Ç. 2 : Din-toplum ilişkisine dair düşünsel birikimi Antik Çağ, Orta Çağ ve Aydınlanma Dönemi'nden itibaren modern döneme kadar olan tarihsel seyri içinde analiz ederek değerlendirme.

Ö.Ç. 3 : İbn Haldun ve Farabi gibi İslam dünyasındaki düşünürlerin fikirleri analiz ederek mukayese etme.

Ö.Ç. 4 : Auguste Comte, Karl Marx, Émile Durkheim ve Max Weber'in dinin doğası, kaynağı ve işlevi hakkındaki yaklaşımlarını karşılaştırmalı olarak analiz etme.

Ö.Ç. 5 : Dini inanç, kurum ve pratikleri normatif (doğru-yanlış) değerlendirmelerden uzak durarak ampirik, nesnel ve sosyolojik bir perspektifle inceleme becerisine sahip olma.

Ö.Ç. 6 : Dinin toplumsal bütünleşme (düzen) ve toplumsal değişme üzerindeki ikili rolünü teorik çerçevede yorumlama.

Ö.Ç. 7 : Sanayi Devrimi, Fransız İhtilali ve sekülerleşme süreçlerinin dini hayat ve toplum yapısı üzerindeki ilk dönem etkilerini analiz ederek açıklama.